

MACHETATORII MĂRCILOR POȘTALE ROMÂNEȘTI ÎNTR-O LUCRARE ENCICLOPEDICĂ

Doctor în istorie **Ion Valer XENOFONTOV**
Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”

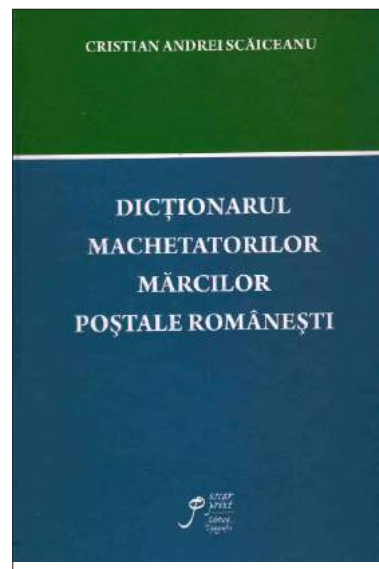
Marca poștală, prin mesajul vizual și grafic, extras din perimetrul artelor plastice, reprezintă un element al culturii. Mult timp acest domeniu a fost considerat artă minoră, de aceea, practic, a fost neglijat de cercetătorii științifici.

Timbrele, alături de telefon, locomotivă, calea ferată, fotbal, rugby sunt inovații ale spațiului conservator britanic din secolul al XIX-lea. În 1840, Sir Rowland Hill a inventat timbrele ca o soluție de fixare a taxelor poștale pentru expedierea corespondenței. Dacă inițial poșta tipărea timbre în scopuri strict poștale, ulterior interesul colecționarilor a crescut, iar administrațiile poștale au văzut o nouă oportunitate de câștig. Filatelia reprezintă pasiunea pentru colecționarea mărcilor poștale. Prima filatelistă este considerată o *ledy* care a dat un anunț în presa britanică că este în căutarea unor mărci poștale pentru a le utiliza în calitate de... tapet pe budoar. În anul 1900, în lume erau deja peste 1 mil. de filateliști.

Recent, filatelistul român Cristian Andrei Scăiceanu a elaborat, în premieră, un valoros dicționar al machetatorilor mărcilor poștale românești. Autorul atenționează asupra faptului că mărcile poștale au fost mult timp eclipsate din zona specialiștilor din domeniul artei, din cauza unor atitudini de ignoranță publică. De exemplu, la începutul anilor 1950, în România operele de artă erau apreciate și achitate, dincolo de tematica impusă de ideologia timpului, în funcție de dimensiunile fizice. Deoarece mărimea timbrelor era minusculă din această perspectivă, Poșta Română nu era generoasă financiar și nu reușea să atragă mari artiști pentru a macheta mărci poștale.

De-a lungul timpului emisiunile poștale românești au evoluat în funcție de aspirațiile conducătorilor de stat. Carol al II-lea a fost un mare filatelist. Suveranul aproba tematica timbrelor și aspectele grafice ale acestora. În anii 1980, liderul român Nicolae Ceaușescu aproba emiterea mărcilor prin decrete. După Revoluția de Decembrie 1989, Poșta Română era autoritatea în domeniu, iar din anul 2004 – SC Romfilatelia SA.

Tematica timbrelor a evoluat în timp. Până la „Marele Război” mărcile poștale prezentau figurile su-

Cristian Andrei SCĂICEANU. *Dicționarul machetatorilor mărcilor poștale românești*. București: Editura Oscar Print, 2018, 384 p.

veranilor A. I. Cuza, Carol I, iar în perioada interbelică prelua tematica „românismului”. Situațiile ilare nu a eclipsat istoria filateliei românești. În iulie 1956 a fost elaborat un timbru pentru aniversarea a 5 ani de la înființarea primelor gospodării colective. În realitate se împlineau 7 ani de la eveniment, astfel încât în octombrie același an a fost pusă în circulație o marcă poștală cu inscripția corectă. Seria erorilor a continuat și în anul 2013, atunci când în România a apărut un timbru consacrat fizicienei Ștefania Mărăcineanu însă în loc de portretul acesteia pe marcă s-a tipărit imaginea Mariei Curie. Eroarea a apărut, culmea ironiei, într-o serie consacrată Zilei Mondiale a Proprietății Intellectuale.

Importanța volumului elaborat de Cristian Andrei Scăiceanu rezidă în prezentarea publicului larg atât a unor nume de artiști plastici consacrați, cât și a unor nume scoase din anonim. În urma unei cercetări profunde a subiectului în cauză autorul concluzionează că „personalitatea machetatorului de timbre nu s-a bucurat niciodată de popularitate în România”. Unii dintre machetatori au studii în domeniu sau în ramurile conexe, iar alții sunt autodidacți.

Astfel, printre realizatorii mărcilor poștale românești se regăsesc: designeri, arhitecți, scenografi, graficieni, pictori, fotografi, fotoreproducători, retușori, biologi, avocați, artiști decoratori, medici stomatologi, sculptori, profesori de educație plastică, caricaturiști, ingineri topografi, piloți, designeri, avocați, muzeografi, artiști neidentificați, elevi, funcționari poștali, monahi ș.a. Unii machetatori au avut o bogată activitate în domeniu fiind foarte prolifici. Graficianul Mihai Vămășescu deține recordul în elaborarea timbrelor. A machetat 871 de timbre. Mai mult ca atât, și fiul acestuia Vlad Vămășescu, angajat la SC Romfilatelia SA în funcția de designer, este machetatorul a 51 de timbre. Printre machetatori îl găsim pe Radu-Cătălin Prunariu, fiul unicului cosmonaut român care a zburat în cosmos Dumitru Prunariu. La mijlocul secolului al XX-lea, graficianul Iosif (Josef) Molnár, cu studii în Germania, machetator a opt emisiuni de mărci poștale și 45 de timbre, a fost unul dintre cei mai cotați artiști în domeniu, obținând mai multe premii pentru mărcile poștale cu tematică politică (a XV-a aniversare a eliberării României de sub jugul fascist, 1959, 1 coliță; al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Român, 1960, 1 timbru ș.a.).

Geografia de origine a machetatorilor este una extinsă, fiind vorba de personalități originare din România, Ungaria, Ucraina, Polonia, China, Franța ș. a.

Autorul subliniază faptul că „un suflu nou în grafica mărcilor românești a fost adusă de participarea, după 1991, a artiștilor din Basarabia, unii dintre ei formați în școlile de arte plastice la Sankt-Petersburg sau Odesa” (p. 18). În lucrare sunt incluși machetatori născuți în Basarabia (Arutin Avakian, Gheorghe Ceglokkoff, Vlad Crivăț, Gheorghe Leahu, Vladimir Stoianov), RSS Moldovenească (Oleg Cojocari, Ludmila Lupu, Ivan Pâcev, Vitaliu Pogolșa, Alexei [Lică] Sainciuc, Simion Zamșa).

Structura articolului biografic include date siglaletice (anul și locul nașterii), specialitatea machetatorului, studiile, componente ale activității profesionale, încadrările (aranjamentul grafic) emisiunilor de mărci poștale, totalul de emisiuni de mărci poștale, totalul de timbre. În unele articole se fac referințe la alte voci ale dicționarului (corelate), ceea ce denotă abordarea enciclopedică a discursului științific. De specificat faptul că uneori autorul a considerat necesar să prezinte și informații referitoare la adresa de domi-

ciliu a machetatorilor. Faptul că unii dintre ei locuiau în centrul Bucureștiului denotă că aceștia erau agreați de autorități sau executau „comenzi de stat”. La finalul fiecărui termen autorul a indicat sursa bibliografică, „care vizează în special latura filatelică și mai puțin creația artistică” (p. 21).

Lucrarea este constituită din două părți. Prima parte include biografiile structurate alfabetic ale machetatorilor și ale instituțiilor de profil (p. 23-237). Alături de „biografiile individuale” (fizice) sunt prezentate și „biografii juridice” (tipografii, ateliere, firme, imprimerii, companii, colective, fabrici, organizații neguvernamentale). În acest sens sunt prezentate informații referitoare la data înființării instituției, locul unde se afla/află sediul, profilul activității, conexiunea cu procesul de elaborare a emisiunilor de mărci poștale. Cea de-a doua parte a volumului cuprinde ilustrații. Imaginea mărcii poștale este însoțită de legende: numele și pronumele machetatorului, seria mărcii poștale, anul emisiunii. Din creația fiecărui artist au fost selectate câte o marcă poștală reprezentativă. În unele cazuri au fost prezentate și machetele mărcilor poștale (selectate din fostul Muzeu Național Filatelic) pentru a se constata diferențele dintre materialul elaborat în versiunea autorului și cel imprimat (p. 255-284).

Bibliografia volumului (p. 239-254) include arhive (Arhivele Naționale ale României, Arhiva Istorică Centrală, fond Casa Regală, arhive private), materiale din presă, pagini web, interviuri etc.

Merită apreciat și profilul deontologic profesional al autorului volumului care recunoaște franc că prin demersul științific elaborat a dorit să ofere „o solidă pistă de cercetare celor care vor veni după noi să aprofundeze tema, să descopere lucruri interesante și, de ce nu, să corecteze greșelile noastre” (p. 20). Potrivit academicianului Mugur Isărescu, guvernatorul Băncii Naționale a României, prefațătorul lucrării, „volumul a reușit să acopere multe din petele albe care existau în domeniul machetării mărcilor poștale... este rodul unei asidue cercetări desfășurate de autor de-a lungul mai multor ani în biblioteci și arhive” (p. 9). Lucrarea enciclopedică elaborată de Cristian Andrei Scăiceanu este una de reală valoare științifică, istorică, culturală, un produs autentic care dezvoltă pagini inedite din istoria mărcilor poștale românești, conectate la-tent, dar sigur, la valorile filateliei mondiale.